

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

pituścintāyāḥ kiṃ kāraṇamiti kaikēyīm prati
śrīrāmasyānuyōgaḥ kaikēyyā svaprārthitavarayōritivṛttaṃ
śrāvayitvā śrīrāmasya vanavāsāya prēraṇam

sa dadarśāsanē rāmō
viṣaṇṇam pitaram śubhē |
kaikēyyā sahitaṃ dīnam
mukhēna pariśuṣyatā || 2.18.1 ||

sa pituścaraṇau pūrva -
mabhivādyā vinītavat |
tatō vavandē caraṇau
kaikēyyāḥ susamāhitaḥ || 2.18.2 ||

rāmētyuktvā tu vacanam
vāṣṭaparyākulēkṣaṇaḥ |
śaśāka nṛpatirdīnō
nēkṣitum nābhibhāṣitum || 2.18.3 ||

tadapūrvam narapatē -
rdrṣṭvā rūpaṃ bhayāvaham |

rāmō'pi bhayamāpannaḥ
padā spr̥ṣṭvēva pannagam || 2.18.4 ||

indriyairaprahṛṣṭaistam
śōkasantāpakarśitam |
niḥśvasantaḥ mahārājaḥ
vyathitākulacētasam || 2.18.5 ||

ūrmimālinamakṣōbhyaḥ
kṣubhyantamiva sāgaram |
upaplutamivāditya -
muktānṛtamṛṣiṇ yathā || 2.18.6 ||

acintyakalpaḥ nṛpatē -
staḥ śōkamupadhārayan |
babhūva saṁrabdhatarāḥ
samudra iva parvaṇi || 2.18.7 ||

cintayāmāsa caturō
rāmaḥ pitṛhitē rataḥ |
kiṁsvidadyaiva nṛpati -
rna mām pratyabhinandati || 2.18.8 ||

anyadā mām pitā dṛṣṭvā
kupitō'pi prasīdati |
tasya māmadya samprēkṣya
kimāyāsaḥ pravartatē || 2.18.9 ||

sa dīna iva śōkārtō
viṣaṇṇavadanadyutiḥ |

kaikēyīmabhivādyaiḥ

rāmō vacanamabravīt || 2.18.10 ||

kaccinmayā nāparāddha -

majñānād yēna mē pitā |

kupitastanmamācakṣva

tvamēvainam prasādaya || 2.18.11 ||

aprasannamanāḥ kiṃ nu

sadā māṃ prati vatsalaḥ |

viṣaṇṇavadanō dīnaḥ

nahi māṃ prati bhāṣatē || 2.18.12 ||

śārīrō mānasō vāpi

kaccidēnam na bādhatē |

santāpō vābhitāpō vā

durlabham hi sadā sukham || 2.18.13 ||

kaccinna kiñcid bharatē

kumārē priyadarśanē |

śatrughnē vā mahāsattvē

mātṛṇām vā mamāśubham || 2.18.14 ||

atōṣayan mahārāja -

makurvan vā piturvacaḥ |

muhūrtamapi nēcchēyam

jīvitum kupitē nṛpē || 2.18.15 ||

yatōmūlam narah paśyēt

prādurbhāvamihātmanaḥ |

kathaṃ tasmin na vartēta
pratyakṣē sati daivatē || 2.18.16 ||

kaccittē paruṣaṃ kiñci -
dabhimānāt pitā mama |
uktō bhavatyā rōṣēṇa
yēnāsyā lulitaṃ manaḥ || 2.18.17 ||

ētaḍācakṣva mē dēvi
tattvēna pariprcchataḥ |
kinnimittamapūrvō'yaṃ
vikārō manujādhipē || 2.18.18 ||

ēvamuktā tu kaikēyī
rāghavēṇa mahātmanā |
uvācēdaṃ sunirlajjā
dhr̥ṣṭamātmahitaṃ vacaḥ || 2.18.19 ||

na rājā kupitō rāma
vyasanaṃ nāsyā kiñcana |
kiñcinmanōgataṃ tvasya
tvadbhayānnānubhāṣatē || 2.18.20 ||

priyaṃ tvāmapriyaṃ vaktuṃ
vāṇī nāsyā pravartatē |
tadavaśyaṃ tvayā kāryaṃ
yadanēnāśrutaṃ mama || 2.18.21 ||

ēṣa mahyaṃ varam dattvā
purā māmabhipūjya ca |

sa paścāt tapyatē rājā
yathānyaḥ prākṛtastathā || 2.18.22 ||

atisṛjya dadānīti
varaṃ mama viśāmpatiḥ |
sa nirarthaṃ gatajalē
sētuṃ bandhitumicchati || 2.18.23 ||

dharmamūlamidaṃ rāma
viditaṃ ca satāmapī |
tat satyaṃ na tyajēd rājā
kupitastvatkṛtē yathā || 2.18.24 ||

yadi tad vakṣyatē rājā
śubhaṃ vā yadi vāśubham |
kariṣyasi tataḥ sarva -
mākhyāsyāmi punastvahaṃ || 2.18.25 ||

yadi tvabhihitaṃ rājñā
tvayī tanna vipatsyatē |
tatō'hamabhidhāsyāmi
na hyēṣa tvayī vakṣyati || 2.18.26 ||

ētat tu vacanaṃ śrutvā
kaikēyyā samudāhṛtam |
uvāca vyathitō rāma -
stāṃ dēvīm nṛpasannidhau || 2.18.27 ||

ahō dhiñ nārhasē dēvi
vaktuṃ māmīdṛśaṃ vacaḥ |

aham hi vacanād rājñah
patēyamapi pāvakē || 2.18.28 ||

bhakṣayēyaṁ viṣaṁ tīkṣṇaṁ
patēyamapi cārṇavē |
niyuktō guruṇā pitrā
nrpēṇa ca hitēna ca || 2.18.29 ||

tad brūhi vacanaṁ dēvi
rājñō yadabhikāṅkṣitam |
kariṣyē pratijānē ca
rāmō dvirnābhibhāṣatē || 2.18.30 ||

tamārjavasamāyukta -
manāryā satyavādinam |
uvāca rāmaṁ kaikēyī
vacanaṁ bhṛśadāruṇam || 2.18.31 ||

purā dēvāsurē yuddhē
pitrā tē mama rāghava |
rakṣitēna varau dattau
saśalyēna mahāraṇē || 2.18.32 ||

tatra mē yācitō rājā
bharatasyābhiṣēcanam |
gamaṇaṁ daṇḍakāraṇyē
tava cādyaiṇa rāghava || 2.18.33 ||

yadi satyapratijñam tvam
pitaram kartumicchasi |

ātmānaṃ ca naraśrēṣṭha
mama vākyamidaṃ śṛṇu || 2.18.34 ||

sannidēśē pitustiṣṭha
yathānēna pratiśrutam |
tvayāraṇyaṃ pravēṣṭavyaṃ
nava varṣāṇi pañca ca || 2.18.35 ||

bharataścābhiṣicyēta
yadētadabhiṣēcanam |
tvadarthē vihitam rājñā
tēna sarvēṇa rāghava || 2.18.36 ||

sapta sapta ca varṣāṇi
daṇḍakāraṇyamāśritaḥ |
abhiṣēkamidaṃ tyaktvā
jaṭācīradharō bhava || 2.18.37 ||

bharataḥ kōsalapatēḥ
praśāstu vasudhāmimām |
nānāratnasamākīrṇāṃ
savājirathasaṅkulām || 2.18.38 ||

ētēna tvāṃ narēndrō'yaṃ
kāruṇyēna samāplutaḥ |
śōkaiḥ saṅkliṣṭavadanō
na śaknōti nirīkṣitum || 2.18.39 ||

ētat kuru narēndrasya
vacanaṃ raghunandana |

satyēna mahatā rāma

tārayasva narēśvaram || 2.18.40 ||

itīva tasyāṃ paruṣaṃ vadantyāṃ

na caiva rāmaḥ pravivēśa śōkam |

pravivvyathē cāpi mahānubhāvō

rājā ca putravyasanābhitaptaḥ || 2.18.41 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyē

ayōdhyākāṇḍē aṣṭādaśaḥ sargaḥ ||